

še ni ogorčenost, iz kakršne ponavadi rasejo teksti trajnejše vrednosti, je pa pristno človeška prizadetost, ki v precejšnji meri požlahtnjuje Hacetove godbe, če že ne vse, pa vsaj nekatere od njih.

Hacetova zbirka »Ljubezen in orožje« je tedaj le povprečen tekst povprečnega pisatelja, za katerega bi bilo krivično, če bi ga presojali z merili velikega umetnika, ki pa iz svojih bogatih partizanskih doživetij ter iz pristno človeškega čutenja zna ustvariti prijeten tekst. A to se mu lahko bolj ali manj posreči, kar dokazuje tudi pričujoča zbirka.

Jože Šifer

DVOJE LITERARNIH IMEN S KOROSKE. Slovenska beseda s Koroške nam je dragocena, dragocena posebej zato, ker je v naši zavesti navzoča nepreklicna resničnost našega življenja v tujejezični državni skupnosti na severu, ker vemo, v kakšnih okoliščinah se rodi in kaj vse ji brani, da bi živela tako, kot bi šlo sleherni besedi kateregakoli naroda kjerkoli na svetu. Žal, vse prej kot to. Le globoki življenjski etiki koroških samorastnikov se moramo zahvaliti, da domača beseda nekdanje Karantanije še živi. Razumljivo je, da je ob takem stanju za nas vse posebno doživetje, če na Koroškem izide knjiga slovenske besede.

Verjetno je za večino *Valentin Polanšek*, rojen 1928 v Lepeni pri Železni Kapli, neznano pesniško ime, saj se doslej ni opazneje predstavil naši javnosti, odkar pa nam je dostopna njegova zbirka *Grape in sonce*\* je mogoče celo s širšega stališča spregovoriti o avtorju, ker zbirka domnevno prinaša izbor celotne dosedanje Polanškove pesniške ustvarjalnosti.

Zbirka *Grape in sonce* v šestdesetih pesmih odseva življenjsko resničnost pesnika samorastnika. Osnovi okvir motivira socialna zapostavljenost bajtarskega sinu (Kdo sem, Pesem moje matere), razširja pa se v narodnostno vprašanje, saj je pesnik rasel med nacistično okupacijo, se samorastniško prebijal skozi težak in negotov poveljni čas. Središčni del zbirke izpoveduje intimnejši avtorjev svet, njegovo ljubezensko čustvovanje (Ne vem, Pri tebi), in pa precej poudarjeno življenjsko razmišljanje, povezano z razpoloženskimi motivi iz narave (Kadarkoli, Svetle dalje, Veter v travi). Na poseben način izstopajo iz zbirke pesmi o koroški zemlji. V njih poje pristna ljubezen do rodni tal in globoka vez z ljudsko tradicijo (Pozdrav Koroški, Koroška, Obirska lipa), kar vse je še vedno lahko bistveni sestavni del ljudskega življenja na Koroškem.

Pri izpovedovanju svojega pesniškega sveta Polanšek uporablja zelo različne stilne koncepte, vendar so posamezne stilne kategorije bolj izraz posameznih razvojnih stopenj, česar pa pri vsebinski kompoziciji zbirke ni mogel upoštevati. Najpreprostejša oblika Polanškovih pesmi se zgleduje še pri ljudskem oblikovanju, drugo stopnjo bi mogle sestavljati pesmi v stilu stalnih metričnih oblik, večina pesmi pa vendarle teži v svobodno zasnovan verz, ki ga v skrajnih primerih Polanšek pušča na stopnji samorastniške prvinskosti. Takrat je pesniku dragocenejše čustveno in miselno jedro kot pa zunanji okvir.

Ker je Polanškova zbirka izšla v Celovcu, ima svojo prvinsko funkcijo predvsem v celotnem družbenem življenju koroških Slovencev. Znani koroški

\* Valentin Polanšek, *Grape in sonce*, Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec 1965.

kulturni delavec profesor Janko Messner je v spremni besedi o avtorju zapisal tudi naslednje: »Slovenski pesnik-samorastnik torej, kakor je samorastno trdo vse kulturno prizadevanje koroških Slovencev; zato tako poredkoma požene kak cvet. Kakor kaktus, vsako desetletje ... Polanšek daje prvo pesniško zbirko ‚Grape in sonce‘ svojemu narodu ob Zili in Dravi star — petintrideset let. To ni samo obet zaradi njegovih mladih let. Kdor se je — kakor Polanšek — dokopal golorok in samotež do tolikšnega jezikovnega znanja, kdor tako čisto in svobodno ljubi materino besedo, kdor tako nenarejeno izpoveduje bolečino in radost samega sebe, svoje dežele, svojega časa kakor Polanšek v pričujoči zbirki, ta obeta še nadaljnjo rast, nadaljnjih cvetov.«

V koroško besedno ustvarjalnost prinaša nov ton drobna knjižica z napisom *Boro Kostanek, Črtice mimogrede*.<sup>\*</sup> Avtor, rojen 1937 v Lobniku pri Železni Kapli, je že pred leti zbudil pozornost kot urednik in sodelavec koroške kulturne revije *Mladje* in kot pisec drame *Mrtvo oznanilo*. Zaradi splošnega pomena je treba poudariti, da je prav skupina okrog revije *Mladje* s svojim intenzivnim nastopom vnesla med mlado koroško inteligenco nov zagon, ki utegne prinesiti kulturnemu življenju na Koroškem marsikaj spodbudnega in pomembnega. Nesporno je izid Kostanekove knjige že eno takih dejanj.

Boro Kostanek je v svojem knjižnem prvencu zbral čez dvajset črtic in jih razdelil v dvoje vsebinsko sklenjenih enot. *Proo prizorišče* združuje ožje osebne motive, zlasti odtujenost, kakor se razodeva v pogovorih z mavrično deklenco; *Drugo prizorišče* pa posreduje snov avtorjevega širšega življenjskega prostora, ki iz njega trga posamezne drobce in jih v maniri moderne pisateljske analize nametava pred nas s presenetljivo jasnim ustvarjalnim konceptom. Svet, ki nam ga predstavlja, je naš svet, toda Kostanek ga opazuje iz nevsakdanjih zornih kotov in ga osvetljuje z nevsakdanjimi svetlobnimi prebliski, od Dneva in Godov vetra do Nove ceste in Padanja. Mnogi detajli teh drobnih zapisov so za slovensko prozo čista osvežitev, žal, morda le preveč hipna, da bi se lahko izvila iz gole forme. Kostanek se je pri svoji interpretaciji odločil za lirično prozo, v kateri uporablja povsem pesniški jezik. Njegova zbirka je oblikovno izredno enotna, to pa še ne pomeni, da je v celoti taka. Neizravnan je ostal predvsem odnos med formo in vsebino. Ob vsej množici izjemno navrženih snovnih enot se zbirka črtic le prepogosto preveša v kult besedne bogatije, v čudovito metaforičnost, kakršno pozna moderna poezija. S tega stališča bi Črtice mimogrede raje imenovali kar pesmi v prozi.

To, kar je v Kostanekovem pisanju za nas izredno dragoceno, kar nas prijetno preseneča, je nenavadna skrb za slovenski besedni zaklad. Vrsto na pol pozabljenih ali v poeziji neuporabljenih izrazov naše materialne kulture je oživel in jim dal pesniško funkcijo. V tem je lahko zgled in spodbuda slehernemu mlademu slovenskemu piscu v matičnem jeziku.

Ko se srečujemo s prvo Kostanekovo knjižico, menimo, da je avtor napravil odločen korak v slovensko leposlovje in da se spričo njegovega jasnega pisateljskega koncepta ter resnega prizadevanja za avtentičen izraz ne srečujemo zadnjič.

France Pibernik

\* Boro Kostanek, *Črtice mimogrede*. Državna založba Slovenije 1964.